

APORTUL SOCIO-ECONOMIC AL ZONELOR ECONOMICE LIBERE ÎN CONTEXT REGIONAL

Marin PROCA, student, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
Conducător științific: **Alina SUSLENCO**, dr. hab., conf. univ.

Abstract: *In this article were addressed and examined essential conclude about Free economic zones are parts of the customs territory of the Republic of Moldova separated from the economic point of view, where local and foreign investors benefit from preferential treatment in carrying out certain types of business activities. A Free Economic zone a delimited territory where economic activities, industrial production, service rendering, application of scientific studies and/or technological development take place under a special treatment to capitalize human and material potential of the given region.*

Keywords: *investors, benefit, region, business activities, development.*

Zonele economice libere sau zonele antreprenoriatului liber (ZEL), conform Legii nr. 440 din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere, sunt părți ale teritoriului vamal al Republicii Moldova, separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sunt permise, în regim preferențial, genuri ale activității de întreprinzător, în condițiile legii [1].

Zonele economice libere sunt create în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a țării în ansamblu prin:

- a) atragerea investițiilor autohtone și străine;
- b) implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne;
- c) dezvoltarea producției orientate spre export;
- d) aplicarea experienței avansate din domeniul producției și a managementului;
- e) crearea locurilor de muncă [2].

Potrivit notei informative, actualmente, pe teritoriul Republicii Moldova activează 7 zone economice libere (zone ale antreprenoriatului liber), care conțin 38 de subzone. Valoarea totală a investițiilor realizate în cadrul zonelor libere pe parcursul întregii lor activități, până la data de 30.09.2022, a constituit 526,9 mil. dolari SUA. În zonele economice, genul prioritar de activitate este activitatea industrială. Valoarea totală a mărfurilor produse și serviciilor prestate în primele 9 luni ale anului 2022 a constituit cca 9 miliarde lei [2].

Localizarea ZEL pe teritoriul Republicii Moldova

Fig. 1. Localizarea ZEL pe teritoriul Republicii Moldova
Sursa: elaborat de autor

turi politice și economice mai strânse. Pe această bază, DCFTA include o serie de prevederi care vizează reformarea comerțului și politicilor comerciale ale Republicii Moldova, în conformitate cu acquis-ul comunitar. Acestea vor viza modernizarea economiei, atragerea investițiilor UE în țară, pentru un mediu mai previzibil al politicilor. Zona liberă reprezintă cea mai complexă formă a regimurilor vamale suspensive. Prin lege, se prevede că într-o zonă liberă bine delimitată a teritoriului național să poată fi introduse mărfuri în vederea prelucrării și comercializării lor, pe terțe piețe, fără aplicarea restricțiilor tarifare și netarifare ale regimului vamal în comparație cu teritoriul național, corespunzător spațiului rezervat zonei vamale libere [3].

Conceptul de ZEL este un instrument politic util pentru țările ce intenționează să dezvolte un sector de producție orientat spre export, dar care nu au capacitatea administrativă și tehnică necesară pentru a dezvolta un sistem național care să permită exportatorilor importul liber de taxe a echipamentelor și materialelor.

În practica internațională, facilităților de natură vamală le sunt asociate facilități de natură fiscală. Accesul liber al mărfurilor în zonă, coroborat cu regimul mai liberal al impozitelor asupra profitului realizat în zonă, reprezintă premise favorabile atragerii de capital străin în zona liberă. Acestea sunt condiții necesare stimulării investițiilor străine, nu însă și suficiente. Pentru asigurarea succesului, pe lângă facilitățile acordate zonei libere, trebuie să existe condiții avantajoase combinării capitalului cu ceilalți factori de producție (forța de muncă, materii prime), precum și o infrastructură corespunzătoare.

Acordul de Asocierie include, de asemenea, un Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA), care va reduce barierele în calea comerțului între UE și Republica Moldova, și are drept scop includerea Republicii Moldova în spațiul economic european. Mai mult ca atât deschide oportunități extraordinare pentru țară, în ceea ce privește atât accesul pe piața comunității europene a bunurilor și serviciilor autohtone prin eliminarea taxelor vamale de import, cât și susținerea și încurajarea reformelor structurale profunde, necesare pentru ridicarea competitivității economiei naționale.

Totodată, Republicii Moldova, în calitate de membru al Parteneriatului Estic, i-a fost oferit un statut avansat de parteneriat cu UE, orientat să creeze legături

Experiența zonelor libere la nivel mondial a demonstrat că un element care frânează lansarea și ulterior dezvoltarea lor este deplasarea exagerată a profitului lor spre activitatea de depozitare, în defavoarea activităților de prelucrare industrială orientate spre export. Prezentarea ZEL ca „depozite glorioase” se dovedește un deserviciu alături de frapanta similitudine a avantajelor comerciale și financiare oferite:

- scutiri de taxe vamale la accesul produselor de import în zonă, cu condiția reexportării acestora sau a produselor rezultate din prelucrarea în afara teritoriului vamal național, a reducerii sau scutirii de impozite pe perioada de determinare;
- concesiile tarifare la prestările de servicii și acordarea de asistență financiară.

Se consideră că au supraviețuit numai acele zone, care, pe baza avantajelor inițiale oferite s-au orientat cu consecvență spre dezvoltarea activităților de prelucrare pentru export. Pe de altă parte, zonele libere industriale s-au dovedit viabile numai în măsura în care serviciile oferite prin structura organizatorică existentă au fost menținute prin calitate, operativitate și selectivitate la nivelul de creștere a cerințelor utilizatorilor acestor zone.

Conceptul de zonă liberă a fost modificat și ajustat în multe moduri. Promovarea comerțului a determinat întotdeauna crearea unui cadru fizic sigur și a unui set de legi și de reguli pentru tranzacționarea afacerilor. Fără acestea, costul și riscurile ar face comerțul nefavorabil. Din punct de vedere comercial, sporirea regulamentelor prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje: îmbunătățirea comunicațiilor; noile forme de organizații de afaceri facilitează creșterea comerțului prin reducerea incertitudinii în tranzacții; regulamentele comerciale și taxele pe importuri, pe de altă parte, au un impact negativ asupra comerțului.

Prin caracteristicile lor, ZEL contribuie la producerea de bunuri și servicii, la „crearea”, dar și la „devierea” de comerț, la liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii. Principalele caracteristici ale ZEL sunt: amplasamentul zonei libere; statutul juridic și legislația din cadrul ei; obiectul de lucru; activitatea; administrarea.

Amplasamentul sau așezarea geografică este principalul factor care determină apariția și dezvoltarea unei ZEL. Amplasamentul zonei este, de regulă, restrâns la o suprafață de teren, limitată de frontiere naturale sau artificiale și situată în apropierea sau în interiorul unei căi de transport (port maritim sau fluvial, aeroport, cale ferată), prin care se tranzitează un volum mare de mărfuri de export și import. Statutul juridic al zonei este reglementat prin legi și diferite acte normative, care permit accesul mărfurilor în regim vamal liberalizat și fără restricții de cantitate, cu condiția ca acestea să nu fie prohibite de legislația țării respective.

Multe din legislațiile zonelor libere vechi prevedeau controale vamale stricte [4].

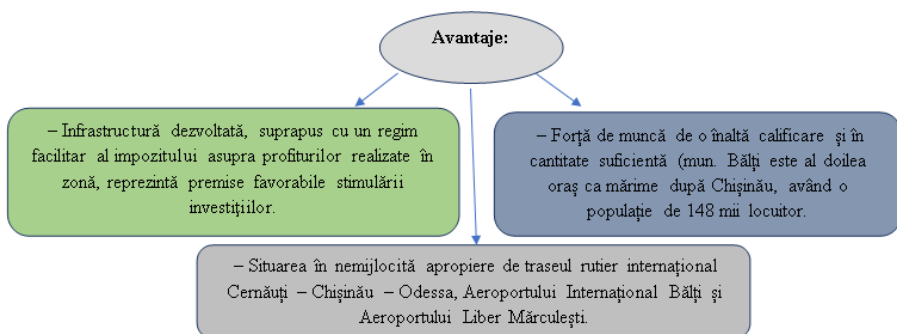

Fig. 2. Avantajele oferite de ZEL în procesul economico-social
 Sursa: elaborat de autor

Investițiile sunt considerate ca fiind unul dintre cei mai importanți stimulatori ai activităților economice, dar și ai celor extraeconomice. În orice activitate economică, indiferent de dimensiunea ei, investiția joacă rolul de impuls, de element generator, care face ca respectiva activitate să ia naștere, să se desfășoare și să se dezvolte. Implementarea de proiecte investiționale conduce la creșterea stocului de capital fix. Prin urmare, investițiile constituie instrumentul principal de creare de noi structuri, mai performante, de modernizare sau dezvoltare a celor existente, în concordanță cu opțiunile strategice de perspectivă ale societății.

În viața economică, activitatea de investiții ocupă un loc central atât în sfera producției de bunuri și servicii, cât și în sfera consumului, influențând simultan atât cererea, cât și oferta. Orice proiect de investiții, indiferent de sectorul de activitate în care se implementează, generează o serie de procese de antrenare și de multiplicare a efectelor. În sfera producției de bunuri și servicii, investițiile au ca efect sporirea și diversificarea ofertei și, implicit, dacă aceasta este validată de piață, de creșterea veniturilor agenților economici [5].

În zonele economice libere ale Republicii Moldova, pot fi desfășurate următoarele genuri de activitate:

1. Producția industrială a mărfurilor de export, cu excepția alcoolului etilic și a producției alcoolice.
2. Sortarea, ambalarea, marcarea și alte asemenea operațiuni cu mărfurile tranzitate prin teritoriul vamal al Republicii Moldova.
3. Genuri auxiliare de activitate, cum ar fi serviciile comunale, de depozitare, de construcții, de alimentație publică etc., necesare desfășurării activităților indicate mai sus.
4. Activitate comercială externă – comercializare angro a mărfurilor importate în zona liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova și livrate la export.
5. Activitate de transport – transportare a mărfurilor importate sau exportate prin zona liberă cu mijloace de transport aerian sau naval.

Pe teritoriul zonelor economice libere se interzice:

- importul tutunului și a produselor din tutun;
- producerea produselor din tutun;
- producerea, transportarea și păstrarea armamentului;
- alte activități interzise de legislația Republicii Moldova [6].

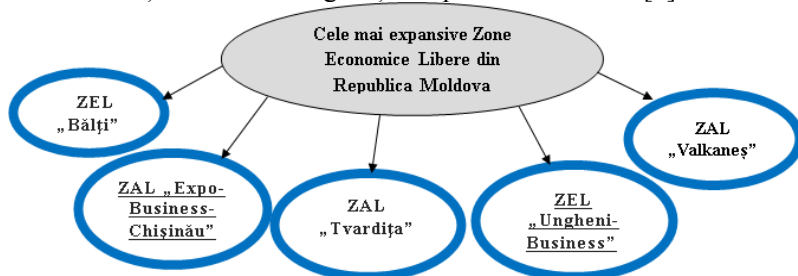

Fig. 3. Cele mai expansive Zone Economice Libere
Sursa: adaptat după [5]

Avantajele activității rezidenților în Subzona „Cahul” în cadrul Zonei Economice Libere „BĂLȚI”:

1. Protecția investițiilor din partea statului.
2. Statutul legal al ZEL este reglementat prin lege.
3. Posibilitatea transferului profitului obținut peste hotarele Republicii Moldova.
4. Tratat preferențial pentru stimularea activității economice.
5. Garantarea prevederilor legislative pe parcursul următorilor 10 ani din momentul înregistrării în calitate de Rezident al ZEL.
6. Circulația liberă a mărfurilor (serviciilor) situate în cadrul ZEL.
7. Posibilitatea de transmitere a mărfurilor (serviciilor) de la un Rezident la altul în cadrul Zonei Economice Libere doar cu factura de transport, fără perfectarea declarației vamale.
8. Regim vamal suspensiv (Postul Vamal este situat în cadrul ZEL și activează 24 ore din 24, 6 zile pe săptămână).
9. Taxe preferențiale [7].

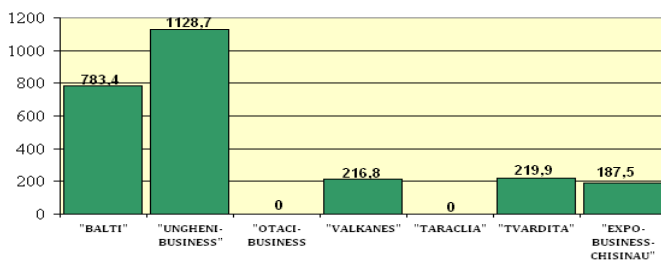

Fig. 4. Investiții în echipament tehnic pentru perioada anului 2022 milioane lei
Sursa: adaptat după [7]

O categorie suplimentară a facilităților fiscale este cea aferentă *taxei pe valoare adăugată și accizelor*. Potrivit art. 104 lit. f) CF mărfurile, serviciile livrate în zona economică liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, livrate din zona economică liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, livrate în zona economică liberă din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și cele livrate de către rezidenții diferitelor zone economice libere ale Republicii Moldova unul altuia, cu excepția serviciilor de transport livrate în zona economică liberă din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și cele livrate de către rezidenții diferitelor zone economice libere ale Republicii Moldova unul altuia se scutesc de TVA cu drept de deducere.

Pornind de la cele expuse în prealabil, se scutesc de plata accizelor mărfurile supuse accizelor introduse în zona economică liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, din restul teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum și mărfurile originare din această zonă și scoase în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova. (Art. 124 alin. (10) CF) [8].

Concluzii

Pe parcursul anului 2022 au activat 7 zone economice libere, fără constituirea zonelor noi. Zonele economice libere mențin un trend ascendent, înregistrând în anul 2022 o dinamică pozitivă apreciabilă a principalilor indicatori de rezultat (export, investiții, noi locuri de muncă); Rezultatele economice ale zonelor economice libere naționale denotă un grad desconcentrare preponderent în cadrul a 3 zone economice libere (ZEL „Bălți”, ZEL „Ungheni-Business”, ZAL „Expo-Business-Chișinău,”) Contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale deține ponderi remarcabile, înregistrând tendințe crescătoare pentru majoritatea indicatorilor comparați;

Indicatorii economici precum exporturile, numărul mediu de salariați și impozitele și taxele generați de ZEL înregistrează ritmuri de dinamică mai mari comparativ cu economia națională, în timp ce investițiile din ZEL și salariul mediu lunar ale rezidenților din ZEL denotă o viteză de creștere mai mică decât pe economia națională.

Bibliografie:

1. Zonele Economice Libere [online]. Disponibil: <https://me.gov.md/ro/content/zonele-economice-libere> (citat 24.03.2023)
2. Îmbunătățirea cadrului legal cu privire la zonele economice libere [online].. Disponibil: <https://www.contabilsef.md/imbunatatirea-cadrului-legal-cu-privire-la-zonele-economice-libere> (citat 23.03.2023)
3. Zona Economică Liberă „BĂLȚI” [online]. Disponibil: <https://zelb.md> (citat 12.03.2023)
4. Journal officiel des Communautés européennes [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L> (citat 12.03.2023)
5. Influența investițiilor străine asupra procesului de stabilizare economică [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81-85.

Influenta%20investitiilor%20straine%20asupra%20procesului%20de%20stabilizare%20economica.pdf (citat 25.03.2023)

6. Zonele economice libere ale Republicii Moldova [online]. Disponibil: <http://fez-usba.md/ro/article/preimushestva.php> (citat 25.03.2023)
7. Avantajele activității rezidenților (agenților economici) în Subzona „Cahul” în cadrul Zonei Economice Libere „BĂLȚI” [online]. Disponibil: <http://fez-usba.md/ro/article/preimushestva.php> (citat 27.03.2023)
8. Regimul fiscal al agenților economici rezidenți ai zonelor economice libere. Disponibil: <https://www.contabilsef.md/regimul-fiscal-al-agentilor-economici-rezidenti-ai-zonelor-> (citat 28.03.2023)